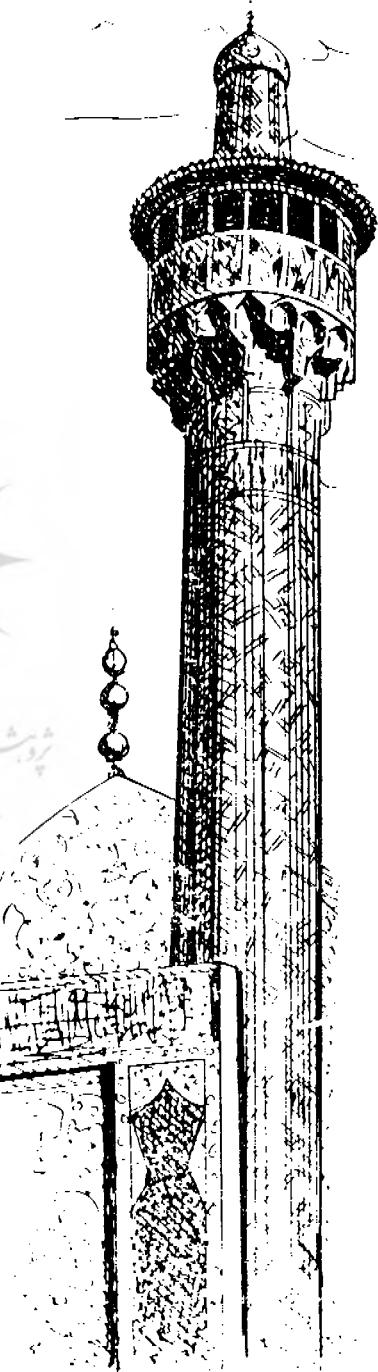

اسلام و خانواده

پنجم دکتر محمد غفارانی

اقتصاد فرنگی بعای خانواده

همانگونه که به خوانندگان گرامی مجله موقر مکتب مام و عده داده بودیم در این مقاله نیز به بحث پیرامون اقتصاد خانواده و اهمیت آن در تقویت و تحکیم پایه های کانون خانواده می پردازیم ، ابتدا به معنای لغوی واژه اقتصاد اشاره می کنیم تا مفهوم اقتصاد بیش از پیش روشن گردد . واژه قصد که ریشه سه حرفی واژه اقتصاد است بمعنای میانه روی و رعایت حد اعتدال است و واژه قصد بهمین معنی در لسان احادیث و روایات بکار رفته است علاوه بر معنای شایع دیگر آن که مرادف «آهنگ کردن» در زبان فارسی می باشد بهرحال قصد ، و اقتصاد یعنی راه افراط پیمودن و از اسراف و زیاده روی استناع ورزیدن بنابراین واژه اسراف مفهوم مقتضاد اقتصاد است و از باب قاعدة معروف «تعریف الاشیاء با خبر ادها» می توان اقتصاد در خانواده را بیک اعتبر عدم زیاده روی و جلوگیری از اسراف دانست که مستألفانه عادات دست و پاگیر اجتماعی که خود

دیوپورت معرفی گشته‌اند و مرادف واژه‌حیف و میل همان واژه «تبذیر» است که از حد اسراف پا فراتر نهاده باشد و خداوند متعال آن کسانی را که چنین خصلتی داشته باشند همگtan دیوپورتان و یاران شیطان خوانده است در سوره «الاسراء آیه ۲۷» می‌فرماید: «إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ - كَانُوا أَخْوَانَ الشَّيَاطِينِ» و در آیه دیگر از همین سوره در مقام نکوهش تبذیر و منع اسراف نیز فرماید «وَاتَّذَا الْقَرْبَىٰ حَقَهُ وَالْمَسْكِينُ وَابْنُ - السَّبِيلِ وَلَا تَبْذِيرٌ» آیه در نهی از تبذیر در حقوق مشروع مسکین و فقر و ابن سبیل تصمیری دارد و نیز در جای دیگر رسول اکرم را از تبذیر و یا باصطلاح زندگی خانوادگی و لغزشی نهی آکید می‌فرماید «وَلَا تَبْذِيرٌ تَبْذِيرًا» با توجه به مقدمه که بعرض خوانندگان گرامی رسید مسأله اقتصاد خانواده از دید اسلام نه تنها یک امر اجتماعی است بلکه دارای جنبه انسانی و اخلاقی نیز هست و تنظیم اقتصاد خانواده مستلزم انتشار و پیروی از دستور پروردگار جهان است که اصل نظام زندگی را در جهان آفرینش با حکمت بالغه خود بودیعت نهاده است.

از در بخشندگی و بنده تو azi

مرغ ، هوا را نصیب ، ماهی ، دریا و رزق‌کم فی السماء و ماتوعدون». و تنها وظیفه افراد خانواده آنست که با بینش عقل به حکمت بالغه الهی در مسأله روزی توجه کنند و صحیح است که «هر آنکس که دندان دهد نان دهد» ولی نیز گفته‌اند با «تو کل زانوی اشتر به بند» کوشش و مسعی در راه بدست آوردن قوت زندگی امری است طبیعی و کسی را از آن گزیری نیست «لیس للانسان». الاما معنی» ولی باید دانست که دست روی دست نهادن و باید آینده‌ناعلوم نشستن! از شیعه خردمندان نیست و آیه شریفة «وماتدری نفس ما ذاتکسب غذا» حکومت مطلقه الهی

زانیده موازین و معیارهای ساختگی است مانع از تحقق بخشیدن به اصول صحیح روابط خانواده‌ها از یکشنسو و روابط افراد یک‌خانواده از سوی دیگر شده است مفاهیمی نه قراردادی بلکه ناشی از روح خودبینی و یا پیروی از هوی و هوس از قبیل حفظ آبرو بهنگام برها کردن یک سیه‌مانی و یا اتفاق و احسان که بظاهر امری بسیار پستدیده است ولی در شرائط عسر و عدم تمکن مالی و دیگر مظاہر زندگی که اقتصاد خانواده را دچار تزلزل و بی‌سامانی می‌سازد ، واز همین جهت در کیش مقدس اسلام باصل حفظ بقا و موجودیت خانواده که هسته جامعه است توجه خاص مبذول گردیده است حتی در مسأله مالکیت بمنظور جلوگیری از حیف و میل اموال هرچند به دست شخص مالک صورت گیرد دستورات اکید صادر کرده است با احترام به حق مالکیت «الناس مسلطون على أموالهم» و یا توجه به ید تصرف که اماهه مالکیت است و حق هرگونه دخالت و تصرف از طرف متصرف مباح تلقی می‌گردد ولی تا پانجاكه باصل عین مملوک زیان و آسیبی که از نظر عقل و عرف زشت و ناپسند باشد نرسد و گرنه در غیر اینصورت اسلام مالک را با احترام به حق مالکیت از تصرف در اموالش باز می‌دارد مانند شخص سفیه که باصطلاح کسیکه سود و زیان خود را تشخیص ندهد چنین شخصی درباب معاملات و بخشش متاجر فقه اسلامی محجور شمرده شده و اسلام حق داد و مسد را برای حفظ منافع خود سفیه از وی سلب کرده است بنابراین در مورد اقتصاد خانواده نیز چه بسا افرادی باشند که از نظر حیف و میل کردن درآمد خانواده نه تنها در ردیف افراد محجور منوع التصرف قرار می‌گیرند بلکه از نظر زیانی که به پیکر خانواده خود وارد می‌کنند مردمی گناهکار و بزهکار و سكتب مام

را برجهان آفرینش محرز و ثابت می‌گرداند و بهترین دستورالعمل اسلامی دو تنظیم اسرار معیشت که بآن امروزه نام زیبای اقتصاد

نهاده‌ایم آیه است در سوریه‌الاسراء خطاب به پیامبر گرامی که می‌فرماید « ولا تجعل يدك مغلولة الى عنقك ولا تبسطها كل البسط ..... »

و مضمون آن چنین است : پیامبر دستهای خود را (که کنایه و رمز قدرت است) در پشت گردن خود قلاب مکن یعنی برجای منشی و برای طلب روزی بپا خیز و نیز از عکس این حالت

نهی فرموده که پایانی جز پشمیانی و بدیغتنی نخواهد داشت و آن حالت ولخرجی و یا باصطلاح دیگر عرف مردم گشاد بازی در امور مالی زندگی است و چنانچه بخواهیم از لسان احادیث و اخبار شاهد مثال ذکر نیم از

حوصله گفتار ما بیرون است لذا بدست کر چند آیه کریمه که خود شاهدی زنده و جاویدان است بسنده نمودیم امید است که افراد خانواده‌های سلمان در امر تنظیم اقتصاد خانواده همه با

هم تشریفک مساعی کنند و بار مستولیت را فقط بردوش سرپرست خانواده نگذارند که کنایه تابخشودنی سرتکب شده‌اند چه بحکم حدیث شریف رسول اکرم (ص) « کلکم راع

و کلکم مستول عن رعيته » همه افراد خانواده در برابر آشیانه زندگی مشترک خود بعنوان پدر و مادر و فرزند مسئولند و بدین مناسبت متضمنی می‌داند که دنباله این حدیث شریف راتکمیل

نموده تا به یک پدیده جدید از نظر مصادق اهل بیت و افراد آن که در عرف جامعه سلمان نامأتوس است اشاره نمائیم حضرت

بدنای این حدیث می فرمایند «الرجل مسئول عن بيتها وأهل بيته» و «المرأة مسؤولة عن بيتها وأهل بيتها» یعنی مرد در برابر خانه و افراد خانواده خود مسئول است یا به عبارت دیگر باید احساس مسئولیت کند و همچنین زن چون مرد در برابر خانه و افراد خانواده خود مسئول است و می دانیم که احساس مسئولیت حقوقی برای فرد نسبت بخود و دیگران بوجود می آورد که رسانیت آن بحکم عقل و قانون ضروری و لازم الاتباع است و باید حرمت آن را حفظ کرد

و تخلف از این مسئولیت اهمال حقوق خود و دیگران تلقی خواهد شد و اما نکته جالبی که در ذیل این حدیث شریف است وجه تشابه

تعجیر مسئولیت مرد و زن در برابر خانه به «أهل بيته» است که در عرف جوامع اسلامی تنها به مرد نسبت داده می شود مثلاً بمرد مسافر می گویند «أهل بيته را هم با خود

آورده اید؟» و از این قبيل عبارات وحال آنکه چنین تعجیری از ناحیه زن نامائوس و حتی در پیشتر موارد ناخوش آیده می باشد و در اینجا باید به سیزان قدر و متزلت زن از دید اسلام

ای برد و آنرا سورد تحسین و ستایش قرارداد که مرد وزن را از نظر زندگی مشترک یکسان و یک درجه معروفی کرده است اینکه به مثل

معروف «گرگ‌دکاکاهل بود تقصیر صاحب خانه چیست» بانوان باید قبل از هر کس قدر و متزلت خود را در کشند تا دیگران بدان

قدر و متزلت ارج ننهند چنانچه سیره زندگانی بانوان شهیر اسلام از این حقیقت حکایت

دارد ، امید است که بانوان گرامی بویژه آنان که از موهبت مادری برخوردارند بیشتر از پیش به وظائف سنگین و سخت کانون زندگی مشترک زناشوئی واقف گشته و با احساس مسئولیت در برابر افراد خانواده خود دوش- بدش همسرانشان برای زندگانی بهتر و آینده درخشان ترگام بردارند و بحق باید و شاید که مردان نیز احترام آنانرا مرعی بدارند تا خود را مشمول حکم آیه شریفه «واسابنعمة ربک» - فحدث «گردانند چه بانوی و قادر و مادر دلسوز نقحة است از نفعات خلدبرین و آینه است از آیات جهان هستی که کلید رمز آن بشمار می آید.

(والسلام على من اتبع الهدى)

